

TOMASO KEMÉNY
A Duna bővületében

Rossz avantgardista időkben születtem, 1938-ban: már négyévesen árva lettem, mivel édesapám, Török László az orosz fronton elesett, miután 1940 nyarán Kolozsvárt fölszabadította. Én a budai dombokon a pipacsokat és mindenféle füveket a fakardommal lefejeztem, és Erdélyt 1943-ban csapataimmal véglegesen fölszabadítottam.

Több mint hatvan évvel később, édesanyám halála után (ő énekelte nekem az erdélyi dalokat), megírtam (tíz év munkába került) az eposzomat – Torquato Tasso nyomán, *La Transilvania liberata* (Milano, 2005), amit Szkárosi Endre hamar ügyesen magyarra fordított, és Szöcs Géza segítségével a Dunánál Könyvkiadó *Erdély aranypora* címmel kiadta. Gyulafehérvár Szent Mihály-katedrálisában 2003-ban fölolvastam belőle olaszul, Szöcs Géza pedig a magyar fordításból. Gézával bejártuk Erdélyt, Kolozsvártól Tordán keresztül Szászsebesig és Csíkszeredáig.

Ezelőtt sok más történt. 1947-ben egy szeretetre méltó, remek ember, Kemény József feleségül vette anyámat, Barca Edithet. 1948-ban a komcsik kérték apámat, hogy iratkozzon be a pártba, de igazi szocdem volt, és nemet mert mondani, visszautasítva, hogy egy textilgyár igazgatója legyen. Így nagypénteken osztályidegenekként Olaszországban menedéket kerestünk. Az évek során elvesztettem anyanyelvem: olasz iskolákba jártam, olasz lány volt az első szerelmem.

Első verseim olaszul hangzottak el. Fiatalon sok földet bejártam: Párizsban André Breton kedvelt, és hontalanként a szürrealistáknál találtam meg az álomotthonom. Első sikeres verseskönyvem erős szürrealista hatást mutat. New Yorkban adták ki olaszul és angolul (*The hired killer's glove – Il guanto del sicario*, 1976). Közben második feleségem, a toszkán Luisetta Brera két gyerekkel ajándékozott meg. (Giorgio és Allessandra). 1978-ban a Paviai Egyetem angol tanszékének lettem a vezetője, mert már a hetvenes években könyveket és tanulmányokat írtam Dylan Thomasról, Christopher Marlowe-ról és James Joyce-ról.

A hetvenes évek végén C. Viavianival két szeminariumot tartottunk Milánóban a Club Turattiban a legjelentősebb olasz költőkkel és kritikusokkal,

amiből két könyv született. A nyolcvanas években Giuseppe Contéval és Stefano Zecchivel és sok más íróval, művésszel a *mitomodernista* mozgalmat kotyvasztottam: ha a szürrealizmus az álomvilágot éltette, a mitomodernizmus a mítoszokon keresztül a kollektív álmokat élteti az utópiák kihalásakor.

De már 1988-ban több mint száz íróval és művésszel, Riccionében, a *Nascita delle Grazie* mitomodernista rituálist az Adriai-tenger partján tomboltam, és esztétikai előadásokat tartottunk az álomkóros publikum javára. 1994 októberének elején mint mitomodernisták elfoglaltuk a firenzei San Croce-katedrális, ahol nagy olaszok vannak eltemetve, azért, hogy jelezzük tiltakozásunkat a dekadencia elterjedése ellen.

Közben kiadtam négy-öt verseskötetet, és Fulvio Papi filozófussal egy poétikaelméleti könyvet alkottunk. Fordítással is sokat foglalkoztam, és főként Lord Byron műveit ültettem át olaszra. (1993 óta minden évben újranyomták a Lord verseit, jól jött zsebpénznek!) Számos magyar költőt is olaszra fordítottam (Sárközy Péter professzor sugallatára), Adytól Kosztolányin át József Attiláig.

A szerelem és szex csodálatos megvalósításairól 2003-ban írtam egy regényt – abban az évben, amikor Milánó városa kinevezett a milánói Casa della Poesia alelnökének, ahol országos és nemzetközi felolvasásokat, előadásokat és kulturális vitanapokat tartottunk kétszer hetente.

1989 óta sokszor visszajöttem Magyarországra, fesztiválokra, versfelolvasásra. Előadásokat tartottam a szegedi egyetemen és Pesten, az ELTÉ-n. Én, aki nem vagyok hívő ember, a Dunában látom az isteneimet, tőle származom, és hozzá húz vissza a lelkem-szívem.

A versfelolvasásokon azt mondják, hogy Budapesten született olasz költő vagyok. Európaiként a Duna fiának érzem magam.

Bár próbáltam mindent megtenni, amit csak tudtam, most egy Ady-vers jut eszembe, mert úgy érzem magam, mint *Ki elveszti harcát* (a vers címe: *A Dicsőség Titka*):

*Sok nagy szándékomból,
 Jaj, semmi se sikerült,
 Jaj, semmi se sikerült.*

De egy belső, „titkos” hang azt mondja, hogy ez az érzés a tipikus magyar pesszimizmusból ered. Isten, áldd meg a magyart!

A dolgok ingadozása

*Valahányszor magányom mélyéből
megengedem magamnak, hogy álmodozzam,
a hollók emlékfészkeiket
fluoreszkáló omladékokra építik.*

*A sziklatörmeléken túl a lányok,
szemüket tágra nyitva,
alig tetovált szemhéjukat
elfeledik lecsukni.*

*Egy régi filmben, ameddig a szem ellát,
járda húzódik,
melyen szivárványszínben játszó rovarokkal körülvett
oroszlánok lángot okádnak.*

*Valahányszor magányom mélyéből
megengedem magamnak, hogy álmodozzam,
a szavak soha nem hallott
zenévé oszlatják szét
a dolgok ingadozását.*

Titkos harmónia

*Ez nem puha és fehér homok,
nem senyved a hullámverés örvényeiben,
nem is ereszkedik meg mint egy szűzies has
az árban, mely tovaragad.
Ez nem érintetlen papírlap,
de ha a hangod betű
formájában kivirágzik,
beszéded titkos harmóniája
lelkemet puha és fehér homokká
és az azt tovaragadó
tengerré lényegíti át.*

A csend középpontjában

*A hajnali szürkületben szívem eltévelyedik,
nem képes eligazodni.*

*Egy lüktető és kérlelhetetlen
új csillag jön létre
a csend középpontjában.*

*Esetleg abból a célból,
hogy jellel lássam el szégyenérzés nélkül
egy befejezetlen és befejezhetetlen
vers időtartamára a testedet,
felruházlak fénnel, fénnel, fénnel.*

Kelepcék

*Felhőkarcoló magasságú
hullámok kényszerítenek
elveszett illúziókkal kitömött
lobbanékony szíveket
túlélésre az alaktalan
kalózbárkában.*

*Szövevényes szerkezetű kelepcék
pattannak fel minden pillanatban,
hogy elvagdossák a lázadók tagjait
és körbeírják a kéziratokat,
melyek margójukon felszabadítást követelnek.*

Esőben

*Igen, igen, a tavasz énekel az esőben,
mint egy Fryderyk Chopin által valaha
komponált noktürn, és megrészegül
a saját énekétől – a szél által ellenpontozott
énekétől.*

*De ha a szél elhallgat, és az eső
az aszfalton, a fán, a háztetőkön dobol,
szomorú éjjeli éneke lever mindannyiunkat,
s van, aki nem tudja sírását
visszatartani.*

A pipacsok vért hánynak

*Ó, micsoda barbárság,
a pipacsok vért hánynak
a nap kaptárában!*

Ó, zene, a tanúságtétel gyalázatos zenéje!

A természettel kötött szövetség kiszélesedett.

*Az eleven mész felfalja az időnek
a gépek közönyére hagyott mezeit:
minden talpalatnyi földön a kalózerdek zászlója lobog.*

Titokzatos halálfej fosztogatja a jövő mézét,

*és a méhkirálynő, hogy elkerülje a halált,
anyai melegségét munkásruhába öltözteti.*

Ó, a nosztalgia és az utópia gyalázatos zenéje!

*A földi jelen homályos jelzésrendszerén túl
méhek, vagy inkább az elpusztított méhek lelkei,
legyetek a mai kor valamely szünetében
e szavaktól támogatva
a kaptárt szolgálni készek!*

Hárs Ernő fordításai